

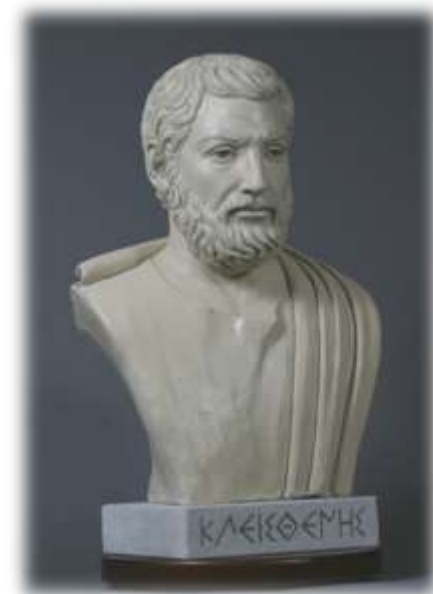
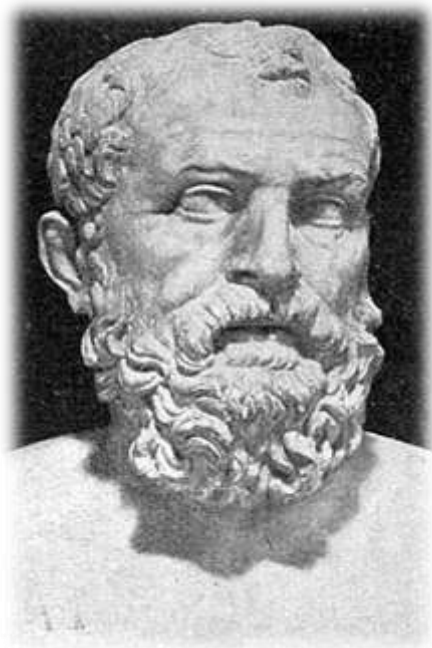
5. ΑΘΗΝΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μπακάλης Κώστας

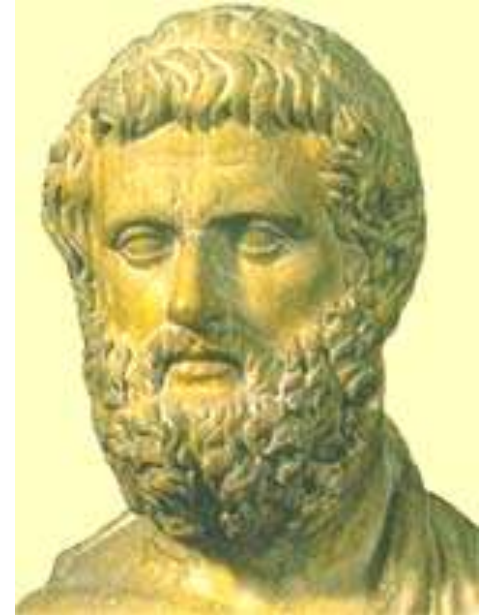
history-logotexnia.blogspot.com

6^{ος} αι. π.Χ.
Σόλων - Πεισίστρατος - Κλεισθένης

A. EDISON

- Η **καταγραφή** των **νόμων** από τον **Δράκοντα** ικανοποίησε ένα μέρος των πολιτών.
- Όμως, το **οξύ_οικονομικό_πρόβλημα** που ανάγκαζε όσους δεν μπορούσαν να ξεπληρώσουν τα **χρέη** τους να γίνουν **δούλοι**, προκάλούσε συνεχή **αναταραχή**.
- Το **594** π.Χ. οι Αθηναίοι ανέθεσαν στον **Σόλωνα**, πρόσωπο με κύρος (**ποιητής, σοφός**) να λύσει τα προβλήματά τους.

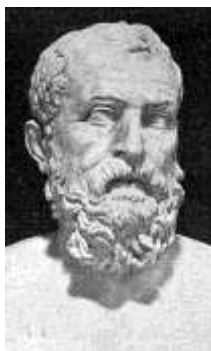
Οι επτά σοφοί της αρχαιότητας

Αντίγραφο ρωμαϊκών χρόνων, το οποίο πιστεύεται ότι εικονίζει τον Σόλωνα τον Αθηναίο, έναν από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας (Νεάπολη, Εθνικό Μουσείο). Ποιοι ήταν οι άλλοι έξι σοφοί;

- Βίας ο Πριηνεύς
- Χίλων ο Λακεδαιμόνιος
- Πιπτακός ο Μυτιληναίος
- Κλεόβουλος ο Ρόδιος
- Περίανδρος ο Κορίνθιος
- Θαλής ο Μιλήσιος
- Σόλων ο Αθηναίος

Τα μέτρα του Σόλωνα (594 π.Χ.)

Σεισάχθεια» «

Σείω + άχθος = αφαιρώ βάρος).

**Κατήργησε τα
χρέη**

και **απαγόρευσε** στο εξής να
δανείζεται κάποιος με **εγγύηση**
την προσωπική του ελευθερία.

Απαγόρευση «επί σώμασιν δανείζειν»

Διαίρεσε τους πολίτες σε **τέσσερις τάξεις** με βάση το εισόδημα.
Ανάλογα όρισε και τα αξιώματα.

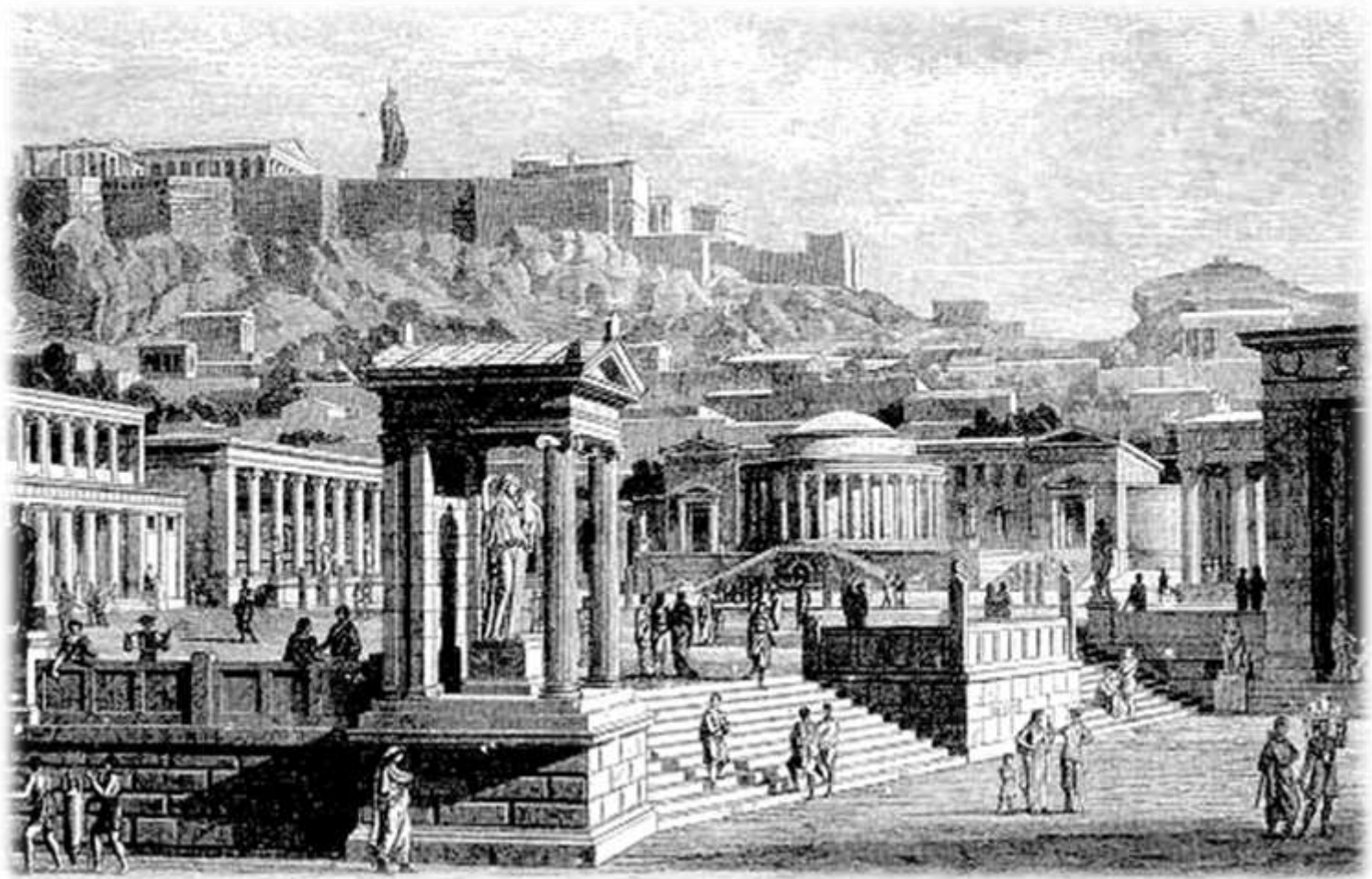
Ενίσχυσε τον πολιτικό ρόλο της **Εκκλησίας του Δήμου**. Σ' αυτή συμμετείχαν οι άνω των 20 ετών πολίτες.

Η **Βουλή των Τετρακοσίων** προετοίμαζε τα θέματα που συζητούσε η Εκκλησία του Δήμου.

Δημιούργησε την **Ηλιαία**, ένα λαϊκό δικαστήριο που αποτελούνταν από κληρωτούς πολίτες από όλες τις τάξεις.

Διατήρησε τους **9 Άρχοντες** και τον **Άρειο Πάγο**.

- Τι ήταν η σεισάχθεια και γιατί πήρε αυτή την ονομασία;
- Σήμερα έχει τεθεί ως αίτημα της κοινωνίας η λέξη «σεισάχθεια»;

Διαίρεση των πολιτών κατά τον Σόλωνα

Τιμοκρατικό σύστημα

- Οι κατηγορίες των πολιτών σύμφωνα με τη διαίρεση του Σόλωνα με βάση το εισόδημά τους ήταν οι:
 - ❖ Πεντακοσιομέδιμνοι [9 άρχοντες & Άρειος Πάγος, μεγαλύτερη φορολογία]
 - ❖ Τριακοσιομέδιμνοι ή ιππείς [ομοίως]
 - ❖ Διακοσιομέδιμνοι ή ζευγίτες [Βουλή, οπλίτες]
 - ❖ Θήτες [Εκκλησία Δήμου, Ηλιαία, ελαφριά οπλισμένοι, καθόλου φορολογία]
- Όπου Μέδιμνος = μονάδα βάρους, 51,87 λίτρα επί Σόλωνα, αργότερα 58 λίτρα.
- Η διαίρεση αυτή εξίσωνε, σ' έναν βαθμό, κοινωνικά τους πολίτες, επειδή έτσι απέκτησαν πολιτικά δικαιώματα οι περισσότεροι.

Ηλιαία:

- **Ορκωτό λαϊκό δικαστήριο**, που ιδρύθηκε από τον Σόλωνα. Αποτελούνταν από **ενόρκους**, που κληρώνονταν κάθε χρόνο, από κάθε τάξη, δηλαδή συνολικά 6000. Χωρίζονταν σε **10 τμήματα** των **500** μελών. Τα **1000** ήταν **αναπληρωματικά**. Σπάνια συνερχόταν η ολομέλεια. Κάθε γνήσιος πολίτης άνω των 30 ετών, ανεξαρτήτως γνώσεων, εισοδήματος και προέλευσης μπορούσε να γίνει μέλος.

► Ποια προσωπική απόφαση πήρε ο **Σόλων** μετά την κατάθεση των νόμων του; Πως εξηγείται;

Ο ΣΟΛΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΝΟΜΟΙ

Ο Σόλων οργάνωσε το πολίτευμα, όπως ανέφερα πιο πάνω. Οι άνθρωποι όμως συνέχιζαν να παραπονιούνται για τους νόμους του, κατηγορώντας κάποιους και ζητώντας διευκρινίσεις γι' άλλους. Ο ίδιος, επειδή δεν ήθελε να τους αλλάξει ούτε και να είναι παρών προκαλώντας δυσαρέσκειες, ταξίδεψε για εμπορικούς λόγους, αλλά και για να δει τα αξιοθέατα στην Αίγυπτο, λέγοντας ότι δεν θα επιστρέψει πριν περάσουν δέκα χρόνια. Θεωρούσε πως δεν ήταν δίκαιο να μείνει και να δίνει εξηγήσεις για τους νόμους. Ο καθένας όφειλε να πειθαρχεί σε όσα είχαν θεσπιστεί. Αριστοτέλης, Αθηναίων πολιτεία, 11. 1.

➡ Σε ποιες διαπιστώσεις για την πολιτική του σας οδηγεί η **κατάργηση** της **προίκα** από τον Σόλωνα;
Στην πρόσφατη ιστορία μας ξέρετε πότε θεσμικά καταργήθηκε η προίκα;

ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΑΣ

Από τις άλλες περιπτώσεις γάμων κατάργησε την προίκα, ορίζοντας να έχει η νύφη τρία φορέματα και διάφορα σκεύη που είχαν μικρή αξία και τίποτε άλλο. Με τις ενέργειες αυτές ήθελε να δηλώσει ότι ο γάμος δεν γίνεται για να πάρει κάποιος μισθό ή να κάνει μια εμπορική συμφωνία. Ο γάμος γίνεται για να αποκτήσει το αντρόγυνο παιδιά και να ζήσουν όλοι μια όμορφη ζωή και αγαπημένη. Πλούταρχος, Σόλων, 20

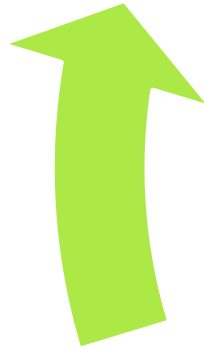
► Φωτογραφίες από το λογισμικό: Ο δημόσιος κι ο ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα

**Ξεσπούν
ταραχές.**

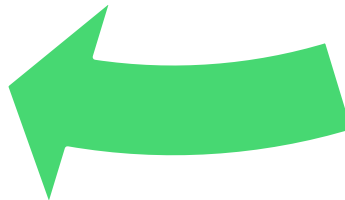
Ως αποτέλεσμα,
ανακουφίστηκε η
λαϊκή τάξη και
εξισώθηκαν οι
πλούσιοι με τους
ευγενείς.

Ο λαός ζητά
**ξαναμοίρασμα της
γης**

Ωστόσο η ανακούφιση
ήταν προσωρινή ⇒ **η
γη_πέρασε_στα
χέρια_των_λίγων!**

B. TYRANNIDA

Τις ταραχές εκμεταλλεύτηκε ο Πεισίστρατος, ένας ευγενής, ο οποίος με τη συμπαράσταση του λαού κατέλαβε την εξουσία και επέβαλε **τυραννικό πολίτευμα**.

Ο Πεισίστρατος **στέρησε από τους Αθηναίους ελευθερίες που με αγώνες είχαν κατακτήσει.**

Μετά τον θάνατό του, το 527 π.Χ., την εξουσία ανέλαβε ο γιος του **Ιππίας**, τον οποίο οι Αθηναίοι ανέτρεψαν το **510 π.Χ.**

Συνέδεσε, όμως, το όνομά του με σημαντικά εξωραϊστικά έργα (Εννεάκρουνος πηγή, νέα Αγορά, τελεστήριο της Ελευσίνας κ.ά.), καθώς και με την προσπάθεια για δημιουργία βιβλιοθήκης.

▲ Ο ναός του Ολύμπιου Δία στην Αθήνα.
Άρχισε να κατασκευάζεται στα χρόνια του Πεισίστρατου.

► Η **Γλαύξ**, νόμισμα που έκοψε ο **Πεισίστρατος**

Οι Τυραννοκτόνοι, **Αρμόδιος**
και **Αριστογείτων**,
δολοφόνησαν τον γιο του
Πεισίστρατου **Ίππαρχο** το 514 π.Χ.

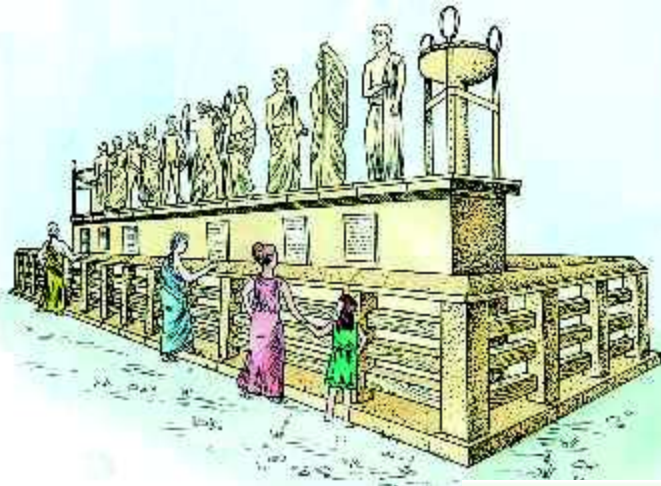
Ο **Ιππίας** συνεχίζει
να κυβερνά με
σκληρότητα.

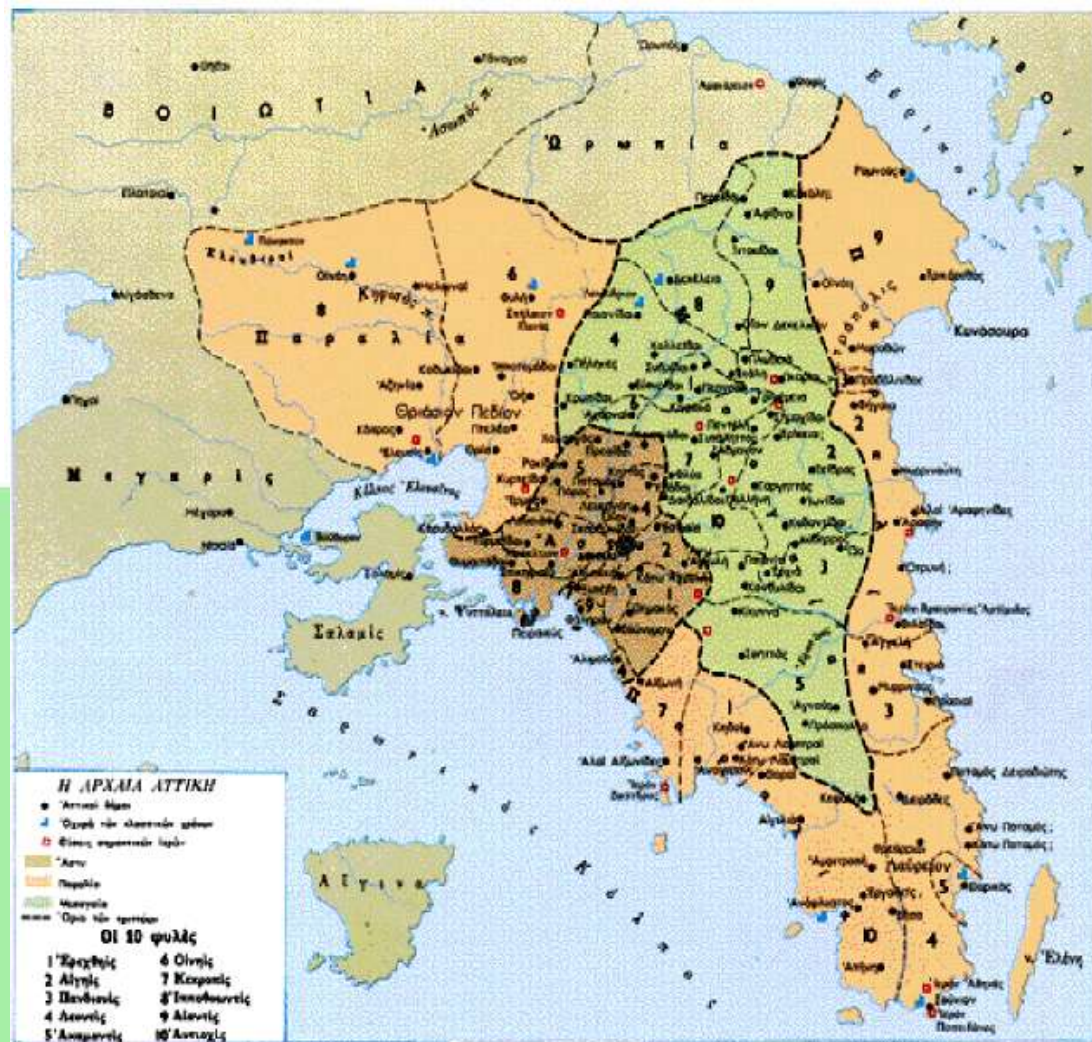
Η τυραννίδα ανατρέπεται με
εξέγερση και επικρατούν οι
δημοκρατικοί με αρχηγό τον
Κλεισθένη (510 π.Χ.).

*Γ. ΟΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ
ΤΟΥ ΚΛΕΙΣΘΕΝΗ*

- Δημιουργήθηκαν οι **δέκα φυλές**. Τα μέλη τους προέρχονταν από διαφορετικές περιοχές της Αττικής. Έτσι, πολιτικά έπαψαν να έχουν σημασία η συγγένεια και η καταγωγή.
- Τα μέλη της Βουλής αυξήθηκαν σε **500 (Βουλή των Πεντακοσίων)**
- Αυξήθηκε ο αριθμός των στρατηγών σε **δέκα** (ένας από κάθε φυλή)
- Η **Εκκλησία του Δήμου** έγινε το **κυρίαρχο σώμα**
- Εφαρμόστηκε ο **Οστρακισμός**: ένα προληπτικό μέτρο για την **προστασία** του πολιτεύματος από την απειλή της τυραννίδας.

4. Αυτά τα αγάλματα που βρίσκονταν στην Αγορά παρίσταναν τους δέκα μυθικούς ήρωες, από τους οποίους πήρε το όνομά της καθεμιά από τις δέκα φυλές των Αθηναίων.

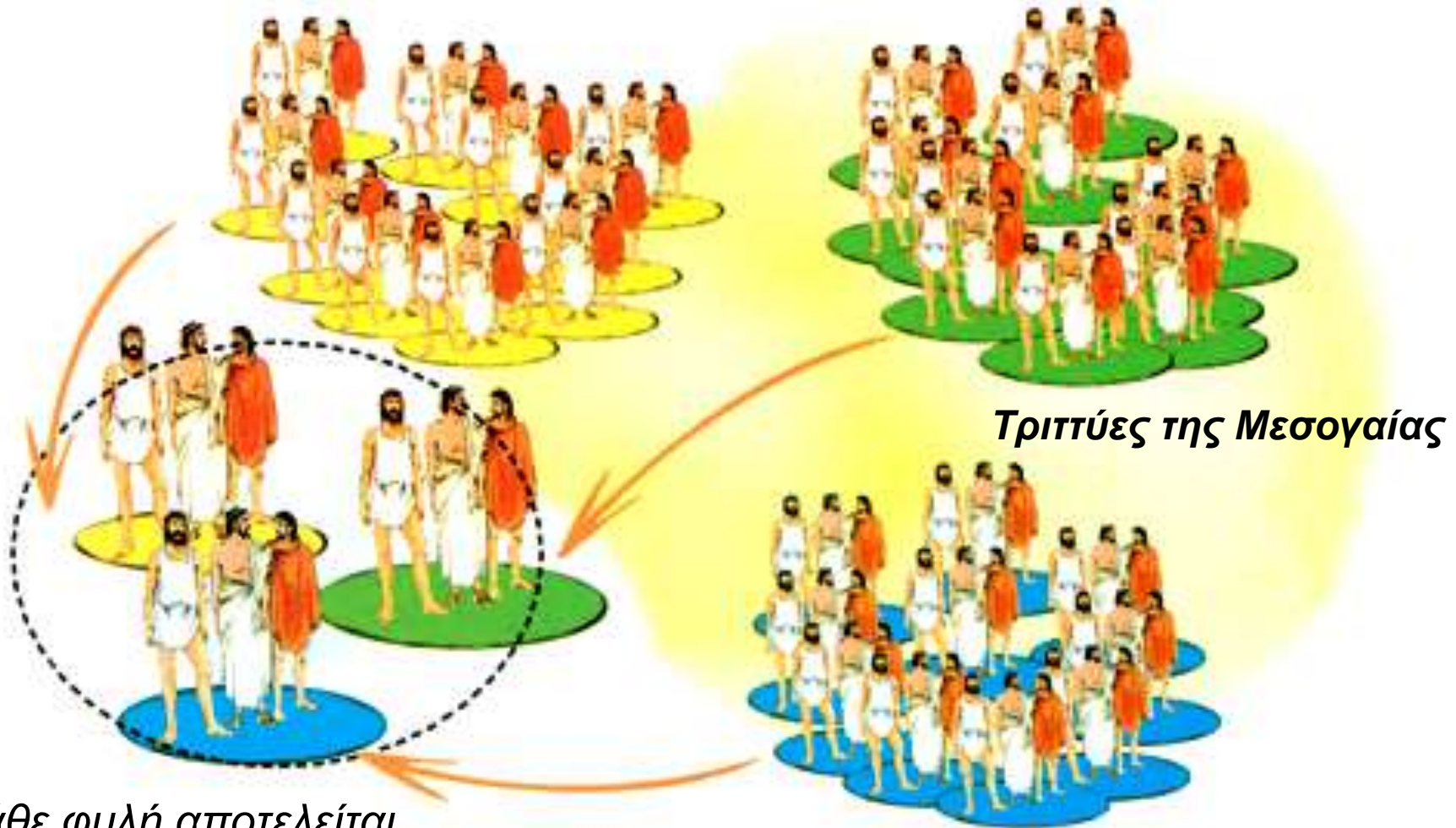

ΑΣΤΥ	ΦΥΛΗ	ΔΙΑΝΤΙΣ
ΜΕΣΟΓΑΙΑ	ΦΥΛΗ	ΔΙΓΗΙΣ
ΠΑΡΑΛΙΑ	ΦΥΛΗ	ΔΚΑΜΑΝΤΙΣ
		ΑΝΤΙΟΧΙΣ
		ΕΡΕΧΘΗΙΣ
		ΙΠΠΟΘΡΟΝΤΙΣ
		ΚΕΚΡΟΠΙΣ
		ΛΕΟΝΤΙΣ
		ΔΙΩΝΗΙΣ
		ΠΑΝΔΙΟΝΙΣ

- Οι δέκα φυλές πήραν το όνομά τους από αττικούς ήρωες.
- Μέλη κάθε φυλής ήταν οι κάτοικοι των τριών περιοχών της Αττικής (Μεσογαία, Άστυ, Παράλια ⇒ **τριττύες**), ώστε να συνυπάρχουν σε κάθε μια πολίτες διαφορετικής καταγωγής, συγγένειας τόπου διαμονής κι έτσι να πάψουν οι διακρίσεις.

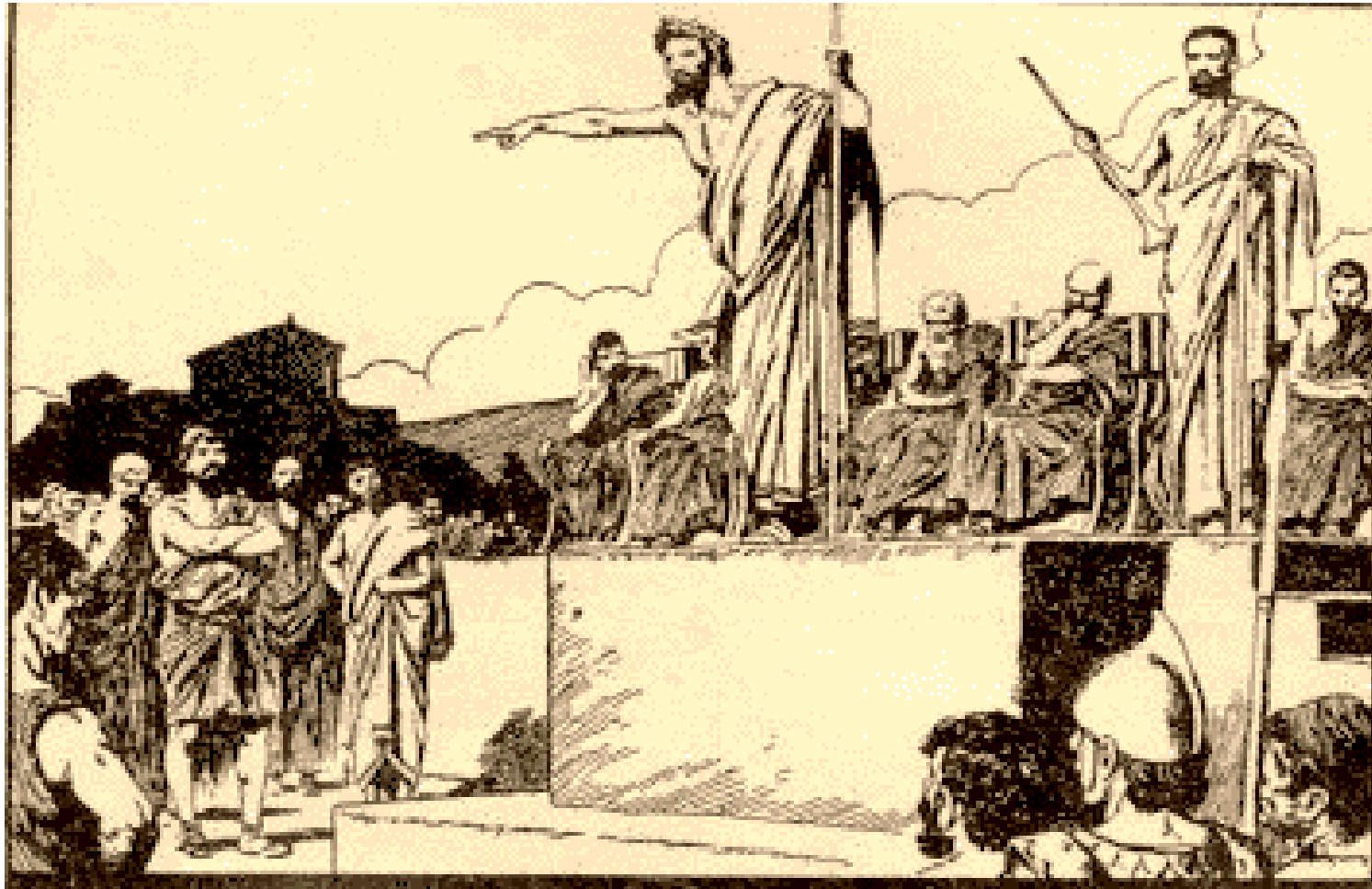
Τριπτύες του Άστεως

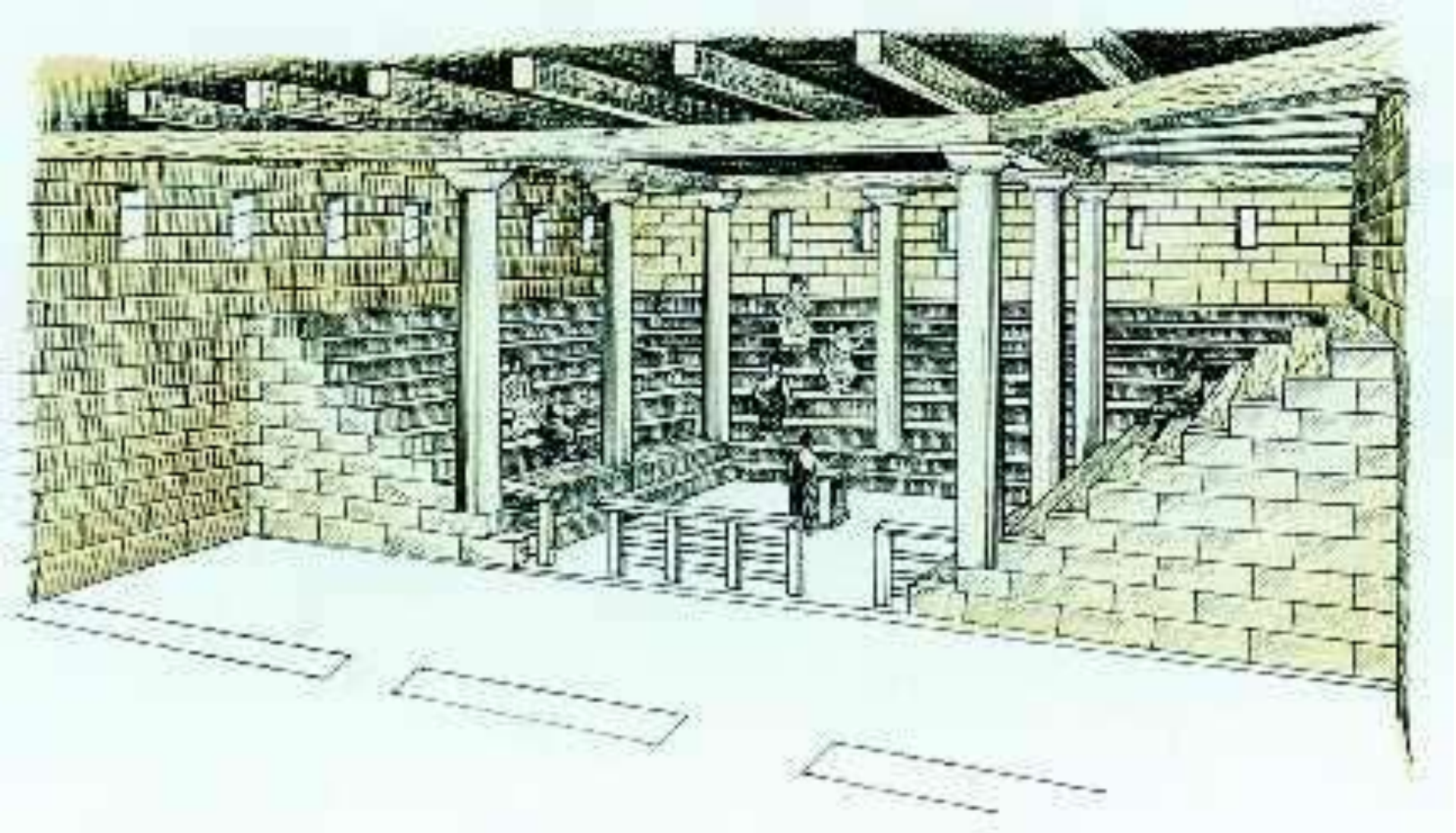
Τριπτύες της Μεσογαίας

Κάθε φυλή αποτελείται
από τρεις τριπτύες,
μία από κάθε περιοχή.

- *Τι ήταν η Εκκλησία του Δήμου;*
- *Ποιο ήταν το αντίστοιχο σώμα στο σπαρτιατικό πολίτευμα;*

▲ Το παλιό Βουλευτήριο (Αναπαράσταση).

Οστρακισμός:

- ένα **προληπτικό μέτρο** για την προστασία του πολιτεύματος από την απειλή της τυραννίδας. Συγκεκριμένα, με νόμο που ψηφίστηκε από τον **Κλεισθένη** ο λαός κατέγραφε σε ένα **όστρακο** (= **θραύσμα αγγείου**) το όνομα κάποιου, που προκαλούσε υποψίες ότι σχεδίαζε και μπορούσε να ανατρέψει το πολίτευμα. Το πρόσωπο αυτό εξοριζόταν για **10 χρόνια**.

- Το μέτρο εφαρμόστηκε σε πολλούς, μεταξύ των οποίων και ο **Θεμιστοκλής**.

➡ Ποια **σκοπιμότητα** επέβαλε την ψήφιση του **οστρακισμού**; Ποιον **κίνδυνο** εμπεριείχε;

ΓΙΑΤΙ ΨΗΦΙΣΤΗΚΕ Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΟΣΤΡΑΚΙΣΜΟΥ.

Όταν ολοκληρώθηκαν αυτά, το πολίτευμα έγινε πολύ πιο δημοκρατικό από το αντίστοιχο του Σόλωνα. Πολλοί από τους νόμους του Σόλωνα είχαν αχρηστευθεί από το τυραννικό πολίτευμα,

επειδή δεν εφαρμόζονταν. Ο Κλεισθένης, στην προσπάθειά του να ενισχύσει τη λαϊκή δύναμη, ψήφισε και τον νόμο του οστρακισμού. Ο νόμος αυτός τέθηκε σε ισχύ εξαιτίας της καχυποψίας που προκαλούσαν όλοι όσοι κατείχαν ισχυρές θέσεις. Ο Πεισίστρατος λόγου χάρη από δημοφιλής ηγέτης της και στρατηγός έγινε τύραννος. Αριστοτέλης, Αθηναίων πολιτεία, 22. 1-3

Όστρακο που φέρει το όνομα «Μεγακλής Τυποκράτους» και έχει χρησιμοποιηθεί σε διαδικασία οστρακισμού (Αθήνα, Μουσείο Αγοράς).

- Τα μέτρα αυτά υπήρξαν **δημοκρατικά**, αναζωογόνησαν το ενδιαφέρον του πολίτη για τα κοινά & άλλαξαν τον τρόπο ζωής στην Αθήνα.
- Ο **Κλεισθένης** είναι ο **θεμελιωτής του δημοκρατικού πολιτεύματος**.

«ΜΗ ΦΥΛΟΚΡΙΝΕΙΝ»: ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΦΡΑΣΗΣ

Έτσι ο λαός απέκτησε τον έλεγχο της πολιτικής ζωής κι ο Κλεισθένης έγινε αρχηγός και προστάτης του λαού... Εξαιτίας αυτών ο λαός εμπιστεύθηκε τον Κλεισθένη. Μετά ως επικεφαλής του λαού τον τέταρτο χρόνο από την ανατροπή των τυράννων, την περίοδο δηλαδή που ήταν άρχοντας ο Ισαγόρας, διαίρεσε αδιακρίτως όλους τους πολίτες σε δέκα φυλές αντί για τις παλιότερες τέσσερις, θέλοντας έτσι να τους αναμείξει για να μπορούν περισσότεροι να έχουν μερίδιο στη διακυβέρνηση του κράτους. Από αυτό προήλθε η φράση «δεν πρέπει να διακρίνουν τις φυλές», που λέγεται σε όσους θέλουν να εξετάσουν αν κάποιος κατάγεται από ευγενική γενιά.

Αριστοτέλης, Αθηναίων πολιτεία, 20. 4 και 21,1-2

Με τον Κλεισθένη, γράφει ο Αριστοτέλης, «δημοκρατικωτέρα πολύ τῆς Σόλωνος ἐγένετο ἡ πολιτεία». Να μεταφράσετε τη φράση και να εξηγήσετε το νόημά της.

■ Καταγράψτε με τη σειρά την εξέλιξη του πολιτεύματος (αριστοκρατία, δημοκρατία, τυραννίδα, βασιλεία) και τοποθετήστε με χρονική τάξη τα πρόσωπα που έπαιξαν ρόλο στην εξέλιξη του πολιτεύματος στην Αθήνα (Κύλωνας, Δράκοντας, Σόλωνας, Πεισίστρατος, Κόδρος).

